

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o Komunikaciji Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija – Strategija EU-a za iskorištavanje potencijala energije iz obnovljivih izvora na moru za klimatski neutralnu budućnost

(COM(2020) 741 final)

(2021/C 286/26)

Izvjestitelj: **Marcin Wiesław NOWACKI**

Zahtjev za savjetovanje:	Europska komisija, 24.2.2021.
Pravni temelj:	članak 304. Ugovora o funkcioniranju Europske unije
Nadležna stručna skupina:	Stručna skupina za promet, energiju, infrastrukturu i informacijsko društvo
Datum usvajanja u Stručnoj skupini:	14.4.2021.
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju:	27.4.2021.
Plenarno zasjedanje br.:	560
Rezultat glasovanja (za/protiv/suzdržani):	239/1/4

1. Zaključci i preporuke

1.1. EGSO pozdravlja ovu strategiju čiji je cilj iskorištavanje potencijala energije iz obnovljivih izvora na moru za klimatski neutralnu budućnost.

1.2. EGSO pozdravlja prijedloge da se prilikom izrade nacionalnih i regionalnih planova upravljanja pomorskim prostorom uključe i ciljevi razvoja obnovljive energije mora.

1.3. EGSO smatra da bi strategija trebala uključivati izračune doprinosa energije vjetra u postizanju nulte neto razine emisija stakleničkih plinova do 2050.

1.4. EGSO pozdravlja stajalište da bi dobro regulirano energetska tržišta trebalo omogućiti prave signale za ulaganja. Odbor smatra da predvidljivo i stabilno regulatorno okruženje ima ključnu ulogu u razvoju energije vjetra na moru.

1.5. S obzirom na određene karakteristike kao što su dubina i blizina drugih zemalja, EGSO napominje da je uvođenje hibridnih projekata moguće samo u Sjevernom i Baltičkom moru. Štoviše, s obzirom na očekivani tempo razvoja, EGSO smatra da bi se u prvom koraku djelovanje EU-a i nacionalno djelovanje trebalo usmjeriti na ostvarenje potencijala najnaprednijih projekata za koje se planira radijalno povezivanje na nacionalni elektroenergetski sustav.

1.6. EGSO je razočaran time što se strategija tek površno bavi pitanjem recikliranja rabljenih vjetroturbina i preporučuje Komisiji da posveti dužnu pozornost pitanju troškova stavljanja izvan pogona. želi naglasiti činjenicu da bi čista energija poboljšala ne samo kvalitetu zraka u lokalnom okruženju, već i okoliš i klimu u cjelini.

1.7. EGSO pozdravlja utvrđivanje potencijala za Sjeverno more, Baltičko more, Sredozemno more, Crno more, Atlantski ocean na području EU-a i otoke EU-a. Razumljivo je dati prednost izradi novih projekata u Sjevernomorskom bazenu s obzirom na mogućnosti koje nudi tamošnja infrastruktura. Međutim, kako bi se zajamčila sigurnost opskrbe energijom, kao i socijalna i ekonomska kohezija unutar EU-a, Odbor ističe potrebu za proporcionalnim ulaganjem u odobalne vjetroelektrane u svim morskim bazenima EU-a.

1.8. EGSO podržava prijedlog za izmjenu Uredbe TEN-E kako bi se uključilo načelo jedinstvene kontaktne točke za energetske projekte na moru.

1.9. EGSO je zabrinut zbog manjka pojedinosti o konkretnim mjerama i instrumentima potpore, što može ugroziti financiranje obnovljivih izvora energije. Odbor smatra da u okviru postojećih programa treba izraditi jedinstveni instrument za financiranje projekata u području energije vjetra na moru. Štoviše, taj pristup treba proširiti i na druge vrste obnovljivih izvora energije, kao što su energija vjetra na kopnu i fotonaponska energija, kako bi se, među ostalim, ispunili ciljevi europske energetske unije i Direktive o obnovljivoj energiji II, prema kojima upravo decentralizirana i regionalna proizvodna postrojenja pridonose povećanju potencijala za stvaranje dodatne vrijednosti na regionalnoj razini i otvaranju radnih mjesta te tome da građani budu u središtu politike i postanu aktivni proizvođači i proizvođači potrošači. U tom pogledu EGSO s dozom zabrinutosti primjećuje da se Komisija trenutačno bavi „samo” tehnologijama koje se odnose na energiju na moru i na vodik, zanemarujući pritom takve decentralizirane pristupe.

1.10. Odbor ističe da bi svako ulaganje u odobalne vjetroelektrane trebalo u najvećoj mogućoj mjeri doprinijeti socioekonomskom razvoju regija u neposrednoj blizini tog ulaganja promicanjem sudjelovanja u projektu, odnosno „čimbenika lokalnog sadržaja”.

1.11. EGSO pozdravlja činjenicu da će strategija biti nadopunjena planom za razvoj vještina i sustava obrazovanja u području energije vjetra na moru.

1.12. EGSO uviđa da EU nastoji preuzeti vodstvo u sektoru energije vjetra na moru i sa zadovoljstvom podupire njegovo širenje, no ne samo na moru nego i na kopnu. Stoga od Komisije očekuje da strategiju za energiju na moru što prije upotpuni strategijom za energiju na kopnu.

2. Uvod

2.1. Predmet je ovog mišljenja „Strategija EU-a za iskorištavanje potencijala energije iz obnovljivih izvora na moru za klimatski neutralnu budućnost”, objavljena 18. studenog 2020., koja je sastavni dio europskog zelenog plana.

2.2. U procjeni učinka priloženoj Planu za postizanje klimatskog cilja do 2030. predviđa se da bi se do 2030. više od 80 % električne energije trebalo proizvoditi iz obnovljivih izvora, a da je za postizanje klimatskog cilja do 2050. potrebna energija vjetra na moru s procijenjenim kapacitetom od 300 GW, koja treba biti nadopunjena s oko 40 GW energije oceana. U strategiji koja se razmatra u ovom mišljenju prikazano je kako EU to može postići.

3. Opće napomene

3.1. Predmetnom strategijom nastoji se ubrzati prijelaz na čistu energiju uz istodobno zadržavanje važnih ciljeva gospodarskog rasta i otvaranja radnih mjesta u Europi. Glavni razlozi za uvođenje strategije su:

— provedba obveza prvog globalnog sporazuma o ublažavanju klimatskih promjena (Pariz, 2015.),

— obnova konkurentnosti europskog gospodarstva povećanjem energetske učinkovitosti,

— stvaranje novih radnih mjesta povećanjem obujma ulaganja, što će pomoći u ublažavanju socioekonomskog utjecaja pandemije bolesti COVID-19 i pridonijeti razvoju europskog gospodarstva.

3.2. Prema toj strategiji, kapacitet energije vjetra na moru povećat će se s trenutne razine od 12 GW na najmanje 60 GW do 2030. te na 300 GW do 2050. Nadalje, Komisija do 2050. namjerava dodati 40 GW energije oceana i drugih novih tehnologija kao što su plutajuće vjetroelektrane i plutajuća fotonaponska postrojenja.

3.3. Za postizanje tih ciljeva potrebna su ulaganja u vrijednosti od oko 800 milijardi EUR. Potreban je i veći angažman EU-a i vlada država članica jer bi u skladu s trenutačnim politikama sadašnji i predviđeni kapacitet postrojenja do 2050. dosegnoo tek oko 90 GW.

3.4. EGSO pozdravlja predstavljanje strategije, koja uključuje regulatorne prijedloge i mjere kojima se omogućuje usredotočenost na razvoj, jačanje i produbljivanje suradnje u području energije vjetra na moru.

3.5. Odbor napominje da gore navedeni podaci i informacije prikazuju razmjere izazova s kojima se suočavaju ulagači, industrija EU-a i operatori prijenosnih i distribucijskih sustava. U strategiji su predstavljeni optimistični izgledi poput prilika za poticanje privatnih ulaganja ili otvaranje novih radnih mjesta. Međutim, Odbor napominje da se u strategiji upotrebljavaju samo nejasne informacije o predviđanjima za razvoj energije vjetra na moru u kontekstu otvaranja novih radnih mjesta. Nadalje, važno je napomenuti da će se dodatna radna mjesta stvoriti ne samo u energetske sektoru, već i u djelatnostima na kopnu kao što su razvoj luka i pomorski promet. Na sličan se način strategija bavi i utjecajem razvoja industrije na BDP EU-a.

3.6. EGSO napominje da se strategija temelji na međusobno povezanom okruženju u kojem odobalna industrija obnovljivih izvora energije mora postojati paralelno s nizom „drugih aktivnosti na moru” (turizam, ribarstvo, akvakultura itd.), u kojem su hibridni projekti u interakciji s prekograničnim spojnim vodovima, razvoj se temelji na ciljevima postavljenima u više zemalja, a zemlje bez izlaza na more mogu financirati projekte na moru. S obzirom na to da odobalne projekte sufinancira EU, EGSO preporučuje da se osigura transparentnost u pogledu raspodjele tereta i koristi.

3.7. EGSO je razočaran što strategija ne uključuje izračune doprinosa energije vjetra u postizanju nulte neto razine emisija stakleničkih plinova do 2050. Usmeravanje isključivo na instalirani kapacitet znači da je taj ključni faktor za postizanje ciljeva zelenog plana zanemaren.

4. Budućnost tehnologija za iskorištavanje energije iz obnovljivih izvora na moru

4.1. Postrojenja EU-a na moru proizvode 12 GW, što odgovara udjelu od 42 % svjetskog kapaciteta energije vjetra na moru. Većina projekata su turbine smještene na morskom dnu. Odbor smatra da je ta tehnologija postigla određeni stupanj zrelosti, što se očituje u smanjenju niveliranog troška električne energije za energiju vjetra na moru za 44 % tijekom deset godina.

4.2. Odbor nije uvjeren da se strategija za razvoj energije vjetra na moru treba temeljiti na tehnologijama u razvoju kao što su hibridni projekti te skreće pozornost na potrebu za proizvodnjom energije s konkurentnim cijenama koja će omogućiti obnovu gospodarstva EU-a nakon krize uzrokovane koronavirusom.

5. Morski bazeni EU-a: golem i raznolik potencijal za uvođenje energije iz obnovljivih izvora na moru

5.1. EGSO pozdravlja utvrđivanje potencijala za Sjeverno more, Baltičko more, Sredozemno more, Crno more, Atlantski ocean na području EU-a i otoke EU-a. Utvrđivanje potencijala morskih bazena u strategiji omogućit će pravilno planiranje regulatornih mjera i postizanje ciljeva.

5.2. Razumljivo je dati prednost izradi novih projekata u Sjevernomorskom bazenu s obzirom na mogućnosti koje nudi tamošnja infrastruktura. Međutim, kako bi se zajamčila sigurnost opskrbe energijom, kao i socijalna i ekonomska kohezija unutar EU-a, Odbor ističe potrebu za kombinacijom izvora energije koja ne ovisi pretjerano o jednom izvoru energije, te za proporcionalnim ulaganjem u odobalne vjetroelektrane u svim morskim bazenima EU-a.

5.3. Istodobno, Odbor napominje da se strategija za razvoj energije vjetra na moru usmjerava prema regionalizaciji.

6. Prostorno planiranje morskog područja za održivo upravljanje prostorom i resursima

6.1. Kako bi se ubrzao razvoj energije vjetra, potrebno je osigurati razumnu koegzistenciju između postrojenja na moru i drugih oblika korištenja morskim prostorom, uz istovremenu zaštitu biološke raznolikosti. EGSO pozdravlja prijedloge da se pri izradi nacionalnih i regionalnih prostornih planova za upravljanje morskim područjem obuhvate ciljevi razvoja energije iz obnovljivih izvora na moru, ali i poziva Komisiju da izričito navede da je procijenjenih 3 % europskoga morskog prostora potrebnih za povećanje odobalne obnovljive energije prosjek te da je potrebno uzeti u obzir posebne čimbenike kao što su vrsta vjetra i različite vrste okoliša.

6.2. EGSO se slaže da bi izrada i objava planova upravljanja ukazala poduzećima i ulagačima na namjere vlada u vezi s budućim razvojem sektora obnovljivih izvora energije na moru te bi i privatnom i javnom sektoru pomogla u planiranju.

6.3. Utjecaj postrojenja na okoliš trenutno podliježe temeljitoj i dugotrajnoj procjeni u okviru postupka dobivanja svih potrebnih upravnih rješenja. Stoga EGSO podržava prijedlog za izmjenu Uredbe TEN-E kako bi se uključilo načelo jedinstvene kontaktne točke za energetske projekte na moru.

7. Novi pristup energiji iz obnovljivih izvora na moru i mrežnoj infrastrukturi

7.1. Postojeće odobalne vjetroelektrane uglavnom su pokrenute kao nacionalni projekti koji su radijalnim vezama izravno povezani s obalom. Međutim, kako bi se ubrzao razvoj energije vjetra na moru te smanjili troškovi i upotreba morskog područja, predloženo je da se pažnja usredotoči na hibridne projekte. Takav je sustav međukorak između tradicionalnih projekata koji su radijalno povezani s nacionalnim elektroenergetskim sustavom i modela potpuno isprepletene mreže. U strategiji je navedena i prilično optimistična pretpostavka da bi susjedne države članice trebale zajednički uspostaviti dalekosežne ciljeve za energiju vjetra na moru.

7.2. S obzirom na određene karakteristike kao što su dubina i blizina drugih zemalja, EGSO napominje da je uvođenje hibridnih projekata moguće samo u Sjevernom i Baltičkom moru. Štoviše, s obzirom na očekivani tempo razvoja, EGSO smatra da bi se u prvom koraku djelovanje EU-a i nacionalno djelovanje trebalo usmjeriti na ostvarenje potencijala najnaprednijih projekata za koje se planira radijalno povezivanje na nacionalni elektroenergetski sustav.

8. Jasniji regulatorni okvir EU-a za energiju iz obnovljivih izvora na moru

8.1. EGSO pozdravlja izjavu da bi dobro regulirano energetske tržište trebalo omogućiti prave signale za ulaganja. Odbor smatra da predvidljivo i stabilno regulatorno okruženje ima ključnu ulogu u razvoju energije vjetra na moru.

8.2. Očekivano povećanje važnosti prekograničnih energetskih projekata znači da je potrebno pojašnjenje pravila o tržištu električne energije, koje je navedeno u radnom dokumentu službi priloženom predmetnoj strategiji.

8.3. U postojećem pravnom okviru nisu predviđene inovativne tehnologije kao što su hibridni energetski otoci ili proizvodnja vodika na moru. Komisija kao najbolji model za regulaciju hibridnih projekata predlaže odvojeno područje tržišta na moru s mogućnošću preraspodjele dijela prihoda od zagušenja proizvođačima. EGSO podržava cilj uspostave zona trgovanja na moru pod pretpostavkom da će se time pojednostaviti regulacija energetskog tržišta.

8.4. EGSO pozdravlja napore usmjerene na osiguravanje stabilnosti dohodovne strane za ulagače. Odbor poziva na fleksibilnost u pogledu mogućnosti promicanja razvoja energije vjetra na moru u državama članicama u kojima je ta tehnologija u ranoj fazi razvoja, među ostalim dodjelom izravnih potpora bez potrebe za natječajnim postupkom, u skladu s odredbama Direktive o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora.

9. Mobilizacija ulaganja privatnog sektora u obnovljive izvore energije na moru: uloga fondova EU-a

9.1. Procjenjuje se da su za provedbu strategije potrebna ulaganja od gotovo 800 milijardi EUR, od čega bi se oko dvije trećine upotrijebile za financiranje povezane mrežne infrastrukture, a trećina za proizvodnju na moru. Ulaganja u kopnene i odobalne mreže obnovljive energije u Europi tijekom desetljeća od 2010. do 2020. iznosila su oko 30 milijardi EUR. U strategiji se predviđa povećanje na više od 60 milijardi EUR u sljedećem desetljeću te još veće povećanje nakon 2030. Nadalje, u strategiji se izražava očekivanje da će se privatnim kapitalom osigurati većina tog ulaganja. Međutim, iz dokumenta je vidljivo da će Komisija, Europska investicijska banka i druge financijske institucije surađivati u pogledu potpore strateškim ulaganjima u energiju vjetra na moru.

9.2. EGSO je zabrinut zbog manjka pojedinosti o konkretnim mjerama i instrumentima potpore, što može ugroziti daljnje promicanje obnovljivih izvora energije. Na temelju trenutne strategije ulagačima će biti na raspolaganju osam različitih fondova EU-a. Nisu navedeni očekivani udjeli u tom području, a konkretno nije poznato koliki je udio sredstava EU-a. Odbor smatra da je stvaranje jedinstvenog instrumenta namijenjenog financiranju projekata energije vjetra na moru u okviru postojećih programa ključno za brzo financiranje i razvoj projekata. Štoviše, taj pristup treba proširiti i na druge vrste obnovljivih izvora energije.

9.3. EGSO ističe da bi svako ulaganje u odobalne vjetroelektrane trebalo u najvećoj mogućoj mjeri doprinijeti socioekonomskom razvoju regija u neposrednoj blizini tog ulaganja promicanjem sudjelovanja u projektu, odnosno „čimbenika lokalnog sadržaja”.

9.4. U strategiji je predviđena mogućnost mehanizma za financiranje energije iz obnovljivih izvora, kojim se mogu ponuditi načini dijeljenja koristi od energetske projekata na moru s državama članicama koje nemaju obalu. Odbor smatra da je pretpostavka da bi države članice koje nemaju izlaz na more htjele financirati energiju vjetra vlastitim sredstvima u zamjenu za statističke koristi previše optimistična.

10. Usmjeravanje istraživanja i inovacija na podupiranje projekata na moru

10.1. EGSO je duboko razočaran površnim načinom na koji se strategija bavi pitanjem recikliranja rabljenih vjetroturbina. U strategiji se navodi da je potrebno sustavnije uključiti načelo „integrirane kružnosti” u istraživanje i inovacije u području obnovljivih izvora energije. Međutim, ne navode se nikakve pojedinosti o potencijalnoj provedbi tog načela. Odbor napominje da je obrada rabljenih lopatica na kopnu sve veći problem u mjestima poput Njemačke, gdje se razmatra mogućnost njihovog zakopavanja u zemlju. Potrebno je napomenuti da su odobalne vjetroturbine mnogo veće, što se izravno odražava na veličinu problema.

10.2. EGSO želi naglasiti činjenicu da bi čista energija poboljšala ne samo kvalitetu zraka u lokalnom okruženju, već i okoliš i klimu u cjelini. EGSO se protivi brzom razvoju energije vjetra na moru bez uzimanja u obzir njezina potencijalnog utjecaja na okoliš i preporučuje da Komisija posveti dužnu pozornost pitanju troškova stavljanja izvan pogona. Naime, u slučajevima kada se projekti financiraju sredstvima EU-a, trebalo bi te troškove procijeniti unaprijed i poštovati odgovarajuću odgovornost.

10.3. EGSO pozdravlja činjenicu da će nova strategija biti nadopunjena planom za razvoj vještina i sustava obrazovanja u području energije vjetra na moru, koji će izraditi GU EMPL i GU MARE. Nadogradnja vještina temeljni je element u razvoju tog sektora. Održivi i brzi razvoj tog sektora zahtijeva provođenje programa osposobljavanja za države članice u kojima je ta tehnologija još uvijek u ranoj fazi razvoja. U strategiji je navedeno da se u tu svrhu mogu koristiti postojeći instrumenti i fondovi EU-a. Odbor smatra da važnost razvijanja vještina u području energije vjetra na moru iziskuje stvaranje namjenskih instrumenata i fondova na razini EU-a.

11. Jači lanac opskrbe i vrijednosti u cijeloj Europi

11.1. Za jačanje lanca opskrbe potrebna su ukupna ulaganja u približnom iznosu od 0,5 do 1 milijarde EUR. EGSO izražava žaljenje zbog toga što nije jasno naveden ni način na koji će se ta sredstva mobilizirati ni vremenski okvir.

11.2. EGSO pozdravlja plan jačanja Industrijskog foruma za čistu energiju i stvaranja namjenske skupine za energiju iz obnovljivih izvora na moru u okviru Forumu tijekom 2021.

11.3. Odbor izražava ozbiljnu zabrinutost zbog planova da Komisija i ENTSO-E promiču standardizaciju i interoperabilnost među pretvaračima različitih proizvođača do 2028. Taj je datum predaleko, pogotovo s obzirom na to da do 2030. treba izgraditi 60 GW u odobalnim vjetroelektranama. Odbor bi htio vidjeti datum koji omogućava realan vremenski okvir za izradu standarda za opremu.

Bruxelles, 27. travnja 2021.

Predsjednica
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Christa SCHWENG
